

**ЛУЧШИЕ  
ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ  
ИССЛЕДОВАНИЯ**



международном научно-образовательном  
электронном журнале



OPEN  ACCESS



**ЧАСТЬ-54  
ТОМ-1  
10/2025**



**ЛУЧШИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ**

# ЛУЧШИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ

международный научный электронный журнал

ЧАСТЬ-54 ТОМ-1

Октябрь- 2025 год



## BOLALIK DAVRIDA OVQAT HAZM QILISH JARAYONING ANATOMIK-FIZIOLOGIK XUSUSIYATLARI.

*Bolalar kasalliklari propodevtikasi kafedrasida assistenti Umarova M.S*

*Toshkent Davlat Tibbiyot universiteti 2-pediatriya va tibbiy*

*biologiya fakulteti 2 -pediatriya 301-guruh talabasi*

*Abdullayeva Durdona Uktambek qizi.*

*Email: [durdonaabdullayeva650@gmail.com](mailto:durdonaabdullayeva650@gmail.com)*

*Tel: +998 88) 087 - 04 – 12*

**Annotatsiya:** Ushbu maqola bolalik davrida ovqat hazm qilish jarayoning anatomik va fiziologik xususiyatlarini o'rganishga bag'ishlangan. Bolalarda oshqozon-ichak tizimi tuzilishi va funksiyalari kattalarnikiga nisbatan farq qiladi: oshqozon hajmi kichik, me'dadadagi motorika tez-tez va qisqa intervallar bilan sodir bo'ladi, shuningdek, fermentlarning miqdori va faolligi yoshga mos tarzda rivojlanadi. Maqolada bolalikda hazm tizimining o'sish va rivojlanish bosqichlari, oshqozon shirasining tarkibi, ichak mikroflorasi va ovqat qilish jarayoning yoshga xos xususiyatlari tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari pediatriya amaliyotida bolalar ovqatlanishini tushunish, oziqlanishni to'g'ri tashkil etish va hazm tizimi bilan bog'liq muommalarni aniqlashda muhim ahamiyatga ega.

**Kalit so'zlar:** bolalar, hazm tizimi, oshqozon, ichaklar, fiziologiya, anatomiya, ovqat hazm bo'lishi, chaqaloqlar, pediatriya, oziqlanish, sog'lom rivojlanish, gigiyena, ich qotish, qayt qilish, qusish va boshqalar.

Ovqat hazm qilish jarayoni inson organizmi uchun muhim biologik funktsiya bo'lib, bolalik davrida uning o'sish va rivojlanishdagi roli katta. Bolalarda oshqozon-ichak tizimi kattalarnikiga nisbatan kichik hajmli,



ammo funksional jihatdan faol bo'lib, medadagi motorika tez-tez va qisqa intervallar bilan sodir bo'ladi. Shu bilan birga, oshqozon shirasining tarkibi va fermentlarning faolligi yoshga mos tarzda rivojlanadi, ichak mikloflorasi esa ovqat hazm qilish va immun tizimini qo'llab-quvvatlaydi. Bolalikda ovqat hazm qilish jarayoni kattalarnikiga nisbatan sezilarli farqlar ko'rsatadi, bu esa oziq moddalarni so'rilish tezligi, metabolism va organizmning umumiy rivojlanishiga ta'sir qiladi.

Hazm tizimining anatomic va fiziologik xususiyatlarini tushunish pediatriya amaliyotida bolalar bolalar ovqatlanishini to'g'ri tashkil etish, sog'lom rivojlanishni qo'llab-quvvatlash va hazm tizimi bilan bog'liq muammolarni aniqlash uchun zarurdir. Shu bilan birga, bolalarda oziqlanish tartibi, metabolism va hazm tizimining rivojlanish bosqichlari o'rganilishi sog'lom o'sish uchun muhim ahamiyatga egadir.

Mazkur mavzuni chuqur o'rganish maqsadida bir nechta ilmiy va o'quv manbalardan foydalanildi. Asosiy ma'lumotlar "Bolalar kasalliklari propodevtikasi" fanidan olindi. Ushbu manbada bolalar, xususan, chaqaloqlar organizmidagi hazm tizimining anatomik-fiziologik xususiyatlari yoritilgan. Yangi tug'ilgan chaqaloqlarda oshqozon hajmi juda kichik, me'da shirasining kislotaliligi past va fermentlar faolligi yetarlicha shakllanmagan bo'ladi, shuning uchun dastlabki oylarda ona suti eng mos oziqlanish manbai hisoblanadi.

"Bola organizmining rivojlanish anatomiyasi va fiziologiyasi" nomli o'quv qo'llanmada chaqaloqlarning oshqozon-ichak tizimi bosqichma-bosqich rivojlanishi, me'dadagi motorika va ichak mikloflorasining shakllanish jarayoni haqida ilmiy ma'lumotlar keltirilgan. Bu manbalarga ko'ra, chaqaloqlarda ovqat hazm qilish kattalarnikiga qaraganda sezilarli farq qiladi va barcha jarayonlar yoshga mos tarzda rivojlanadi.

Professor A.A. Xo'jayevning "Pediatriyada anatomik va fiziologik xususiyatlari" kitobida chaqaloqlarda hazm tizimining yetilish jarayoni, ferment faolligi va oshqozon-ichak motorikasi tahlil qilingan. Bu manbaga ko'ra, chaqaloqlarda hazm tizimi organlari funksional jihatdan nozik bo'lib noto'g'ri oziqlanish turli dispeptik holatlarga - ich qotishi, meteorizm, diareya va dispepsiyaga olib kelishi mumkin.

Shunday qilib, adabiyotlarni o'rganish chaqaloqlarda ovqat hazm qilish tizimining anatomic-fiziologik xususiyatlarini chuqur anglash, yoshga mos ovqatlanish rejimlarini belgilash va sog'lom rejimlarini belgilash va sog'lom rivojlanishni qo'llab quvvatlashda muhim ahamiyatga egadir.

#### *Og'iz bo'shlig'i:*

Og'iz bolalarda oziq moddalarni qabul qilish va dastlabki hazm jarayonini boshlash uchun muhimdir.

Tishlarning rivojlanishi sut tishlari bilan boshlanadi, bu esa ovqatni chaynashga yordam beradi.

So'lak tarkibida amilaza fermenti mavjud bo'lib, u kraxmallarni parchalashda ishtirok etadi.

#### *Halqum:*

Ovqatni qizilo'ngachga yo'naltiruvchi organ.

Bolalarda halqum organi elastik va kichik bo'lib, yutish refleksi rivojlanmagan chaqaloqlarda ovqatni ehtiyotkorlik bilan yutish zarur.

#### *Qizilo'ngach:*

Oshqozonga oziq moddalarni yetkazuvchi muskul va shilliq qavatli naycha. Peristaltika yordamida oziq me'daga o'tkaziladi.

Chaqaloqlarda reflekslar hali yetilmagan, shuning uchun qayt qilish holatlari ko'proq uchraydi.

#### *Oshqozon:*

Oshqozon hajmi kichik, chaqaloqlarda 30-60ml, kattalarnikidek emas.

Me'da shirasining kislotaliligi past, pepsin fermenti faolligi yoshga qarab ortadi.

Oshqozon motorikasi tez-tez va qisqa intervallar bilan sodir bo'ladi.

*Ingichka ichak:*

Oziq moddalarni so'rilish uchun asosiy organ.

Ichak shiliq qavati villi va microvilli bilan qoplangan bo'lib, yuzasi kattalashgan.

Chaqaloqlarda villi va microvilli qavati to'liq rivojlanmagan, shuning uchun so'rilish biroz sekinlashgan.

*Yog'on ichak:*

Suv va elektrolitlarni so'rish hamda qattiq najas hosil qilish markazi.

Ichak mikroflorasi rivojlanadi, bu esa hazm jarayonini yaxshilaydi va immunitetni qo'llab-quvvatlaydi.

Chaqaloqlarda mikroflora yaxshi rivojlanmagan, shu sababli diareya va ich qotish holatlari ko'p uchraydi.

*Hazm tizimi bilan bog'liq kasalliklar:*

Og'iz shilliq qavatining yallig'lanishi - stomatit

Tishlarning chiqishi bilan bog'liq og'riqlar - sut tishlar chiqqanda chaqaloqlarda og'riq va biroz ishtaxaszlik kuzatiladi.

Gastroezofageal reflex - me'dadagi kislota qizilo'ngachga chiqishi natijasida qayt qilish, qusish, ovqatga qiziqmaslik kuzatiladi.

Gastrit – oshqozon shirasining kislotaliligi oshishi yoki infeksiya natijasida chaqaloqlarda qusish, ishtaxaszlik va meteorizm kuzatiladi.

Dispepsiya – oshqozonning normal hazm faoliyatining buzilishi.

Malabsorbsiya sindromi - oziq moddalarni so'rilmaligi; chaqaloqlarda o'sish sustligi, vazn yetishmovchiligi kuzatiladi.

Ich qotish – ichak motorikasi sekinligi yoki ovqat tolasi yetishmasligi natijasida yuz beradi.



Bolalarda hazm tizimi kattalarnikidan ancha farq qiladi. Ular tug'ilgan paytdan boshlab asta sekin rivojlanib boradi. Oshqozon, ichaklar, jigar va boshqa organlar funksional jihatdan to'liq shakllanmagan bo'lgani sababli, parhezga, to'g'ri ovqatlar tanlashga va gigiyenaga alohida e'tibor berish zarur. Bolalar hazm tizimini bilish pediater shifokorlar uchun muhim, bu bilimlar orqali turli kasalliklarni oldini olish, ularni erta aniqlash va to'g'ri davolash imkonini beradi. Shunday qilib, bu maqolam orqali bolalarda hazm tizimida bo'ladigan turli xil o'zgarishlar va kasalliklarni yoritib beritishga harakat qildim.

***Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:***

1. "Bolalar kasalliklari propodevtikasi" - kitobi. Toshkent pediatriya tibbiyot insituti.
2. O'zbekiston Respublikasi sog'liqni saqlash vazirligi. "Pediatriyada gigiyena va ovqatlanish normalari" - qo'llanma, 2019.
3. Internet manbalari: [www.pediatriya.uz](http://www.pediatriya.uz), [www.med.uz](http://www.med.uz)
4. A.A. Xo'jayevning "Pediatriyada anatomic va fiziologik xususiyatlar" kitobi.



42	THE CONCEPT OF CRIME: LEGAL, SOCIAL, AND THEORETICAL PERSPECTIVES IN A GLOBAL CONTEXT	<i>Jakhonov Akmal Kholmiraevich. (Author)</i>	268-274
43	MALAKA OSHIRISH KURSLARIDA O'QITUVCHILARNING KASBIY MAHORATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	<i>Arzimbetova Bibisara Atamuratovna (Author)</i>	275-287
44	"KULGI ORTIDAGI HAQIQAT: MUSHKUL ZAMONLAR ASARIDA DIKKENSNING JAMIYAT TANQIDI"	<i>Mamatova Shahribonu Badriddin qizi (Author)</i>	288-295
45	BOLALIK DAVRIDA OVQAT HAZM QILISH JARAYONING ANATOMIK-FIZIOLOGIK XUSUSIYATLARI.	<i>Umarova M.S, Abdullayeva Durdona Uktambek qizi. (Author)</i>	296-300
46	BRONXIAL ASTMA KASALLIGI, KELIB CHIQISH SABABLARI, TASNIFI, ASOSIY KLINIK BELGILARI, DAVOSI VA OLDINI OLISH YO'LLARI	<i>Shomirzayeva Yanglish (Author)</i>	301-308
47	JSTGA A'ZO BO'LISHNING MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARIGA TA'SIRI	<i>Qodirov Sardor Zafar o'g'li (Author)</i>	309-319
48	MAMLAKATIMIZNING JSTGA A'ZO BO'LISHIDAGI MAVJUD TO'SIQLAR VA ULARNING BARTARAF ETISH YO'LLARI	<i>Qodirov Sardor Zafar o'g'li (Author)</i>	320-327
49	UNDERSTANDING THE RISKS OF JOINING THE WORLD TRADE ORGANIZATION	<i>Qodirov Sardor Zafar o'g'li (Author)</i>	328-339
50	JSTNING ROUNDLARI VA ULARNING XALQARO SAVDO MUNOSABATLARIGA TA'SIRI	<i>Qodirov Sardor Zafar o'g'li (Author)</i>	340-354
51	JAHON SAVDO TASHKILOTINING DAVLAT XARIDLARI BO'YICHA YO'RIQNOMASI: O'ZBEKISTON KONTEKSTIDA	<i>Qodirov Sardor Zafar o'g'li (Author)</i>	355-363
52	BOSHLANG'ICH SINFLARDA PSIXOLOGIK DIAGNOSTIKA VA KORREKSIYA ISHLARINING O'RNI	<i>Amirova Nodira Shamshiyevna (Author)</i>	364-368



53	YURAK QON-TOMIRLAR SISTEMASI. YURAK TUZILISHI VA UNING BOSHQARILISHI	<i>Eshkobilova Surayyo Turayevna., Akoberov Behruz Rashidxon o'g'li (Author)</i>	369-372
54	QANDLI DIABETDA METABOLIK O'ZGARISHLAR VA KLINIK AHAMIYATI	<i>Ahatova Zarina Shuxratovna, Ahatova Zarina Shuxratovna (Author)</i>	373-378
55	QALQONSIMON BEZNING TUZILISHI, FUNKSIYASI VA UNING ASOSIY KASALLIKLARI	<i>Eshkobilova Surayyo Turayevna., Axtamova Intizor Bobirjonovna (Author)</i>	379-382
56	SUYAK TO'QIMASINING TUZILISHI VA FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI	<i>Eshkobilova Surayyo Turayevna, Ortiqov Alisher Aktam o'g'li (Author)</i>	383-388
57	"ENDOKRIN BEZLARNING GISTOLOGIK TUZILISHI VA ULARNING FUNKSIONAL ROLI"	<i>Siddiqova Aziza Ulugbek qizi, Eshqobilova Surayyo Turayevna (Author)</i>	389-392
58	MULTIMEDIA XIZMATLARIDA XIZMAT SIFATINING PASAYISHI OQIBATIDA YUZAGA KELADIGAN YO'QOTISHLARNI IQTISODIY RISK-MENEJMENT MODEL ORQALI BAHOLASH	<i>ISLOMOV DILMUROD FAXRIDDIN O'G'LI (Author)</i>	393-399
59	FARG'ONA SHAHRINING TARIXIY HARBIY ARXITEKTURASI: MUDOFAA TIZIMLARI, BARQARORLIK TAMOYILLARI VA ZAMONAVIY SHAHARSOZLIKDA GI ILMIIY ASOSLARI	<i>NASIROVA FARIDA ALIJON QIZI (Author)</i>	400-402
60	FARG'ONA VODIYSIDA HARBIY ARXITEKTURANING RIVOJLANISHI VA TARIXIY AHAMIYATI	<i>NASIROVA FARIDA ALIJON QIZI (Author)</i>	403-405
61	QALMOQQIR MIS KONI	<i>Yuldashev Ulug'bek, Raxmonov Bobur, Zulfiqorov Nodir, Tog'aymurodov Bobur (Author)</i>	406-408
62	THE EFFECTS OF ENERGY DRINKS' COMPONENTS ON THE BODY	<i>Shoberdieva Gulasal, Surayo Turaevna Eshkabilova. (Author)</i>	409-414
63	OZUQA TURI HAR XIL BO'LGAN SUT EMIZUVCHI HAYVONLAR JIGARINING QIYOSIY MORFOLOGIYASI	<i>Rasulova Lutfiya Lutfiddin qizi , Shodiyarova Dilfuza Saydullayevna (Author)</i>	415-420

64	O'PKA VA BRONXLARNING GISTOLOGIK TUZILISHI HAMDA PATOLOGIK O'ZGARISHLARI	<i>Eshqobilova Surayyo To'rayevna, Mansurova Ra'no Ilxom qizi (Author)</i>	421-428
65	"THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON ENGLISH AS A WORLD LANGUAGE"	<i>Maxamadova Zilola , Khadjayeva Ra'no (Author)</i>	429-434
66	IJTIMOIIY DAVLATCHILIK INDEKATORLAR TIZIMI VA ULARNI O'ZBEKISTON QONUNCHILIGIDA AMALGA OSHIRISH DARAJASI	<i>Baxtiyorov Faxriyor Akromjon o'g'li (Author)</i>	435-440
67	НЕКОТОРЫЕ ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ОРГАНИЗАЦИИ НАЗЕМНОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ ГРУЗОВЫХ ВОЗДУШНЫХ ПЕРЕВОЗОК В АЭРОПОРТАХ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	<i>Хусаинова Алунда Сафдоровна (Author)</i>	441-458
68	ИНОТА-О'РМОН ДАРАХТЛАРИНИНГ АНАМИЯТИ	<i>Xalilova F.Sh, Nurbayev S. A, Yoqubov B.U (Author)</i>	459-464
69	O'ZBEKISTONGA INVESTITSIYALARNI JALB QILISH UCHUN YARATILISHI KERAK BO'LGAN QULAYLIKLAR: AMALIY MISOLLAR VA TAHLIL	<i>Baxromova Indira Azizjon qizi, G'ulomova Gulasal Azizjonovna, Axmedov O'tkirjon Aloviddin o'g'li (Author)</i>	465-472
70	YOSHLARNING ISH BILAN TA'MINLANISHI: INDIVIDUAL YONDOSHUV VA HUDUDIIY BANDLIK MARKAZLARI ORQALI SAMARADOR YECHIMLAR	<i>Baxromova Indira Azizjon qizi, G'ulomova Gulasal Azizjonovna, Axmedov O'tkirjon Aloviddin o'g'li (Author)</i>	473-478

*Внимание!— ЛУЧШИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ* статьи и номера в юридическом, медицинском, социальном, научном журнале, информация в классах, права на информацию и правильные органы несут ответственность за точность данных органов.

**Главный редактор:**  
**В. Л. Семёнов**

**Помощник редактора:**  
**М. А. Борисов**

**Редактор дизайна:**  
**У. Тухтасинов**